

ВЧИМОСЯ У СКОВОРОДИ

Минає 300 років із дня народження Григорія Сковороди, а ми й досі записуємо його до своїх сучасників за суголосність нашому часові його філософських уроків, притч, прислів'їв, трактатів, пісень, час від часу звертаємося до вчення Великого Українця.

Чверть століття, майже третину свого земного шляху Григорій Сковорода вів мандрівний спосіб життя. І ніякі спокуси сильних світу не змогли змусити його порвати з рідною землею, з простим народом. І не пристав він на жодну з пропозицій від світських і релігійних чинів отримати високого чина чи посаду. "Мій жребій з голяками", – таким було життєве кредо філософа, висловлене в одному з його віршів.

Письменник, філософ, композитор, педагог-просвітитель Григорій Сковорода ще за життя був чи не найпопулярнішою людиною в дошевченківську епоху, до ХІХ ст.

І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу,
Та й списую Сковороду...

згадував Тарас Шевченко, як він малим долучався до науки.

Загалом, Шевченко, як писав О. Гончар у своєму "Щоденнику", "високо ставив мандрівного філософа, хоч мову його називав «вінегретною»". Тобто, цілком і глибоко усвідомлюючи, що літературі на новім етапі потрібна своя, українська мова.

Друге, що я хочу виділити в житті і творчості Григорія Сковороди, це його грандіозний патріотизм, і не абстрактний, не позірний, а практичний, сутність якого визначали прив'язаність до рідного краю, до рідної землі. Як і багато славетних земляків-українців – той же І. Котляревський, який у листах до Петербурзької академії наук вимагав прав самостійності українській мові, Тарас Шевченко з його вкрай негативним ставленням до брата Микити за його російськомовні листи, небажання Лесі Українки бути громадянкою Російської держави, і, нарешті, відмова М. Заньковецької, М. Садовського,

М. Лисенка та М. Кропивницького покинути Україну і перейти на імператорську сцену – так само і Г. Сковорода дає гідну відповідь посланцеві Катерини II: "Скажіть матінці-цариці, що мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця". Тут бачимо прояв найвищої ознаки українськості, неприйняття російського і небажання служити Російській імперії.

Важливою для нащадків у духовній спадщині філософа є ідея "сродної праці". Суть якої: для кожного в житті праця є життєвим покликанням, невід'ємною потребою і обов'язком, тоді як ледарство – найбільша людська вада, – стверджував Сковорода. Разом із тим кожен повинен займатися працею за своїм природним покликанням, за покликом душі. І лише тоді людина отримуватиме насолоду від праці – відповідно до своїх здібностей і вмінь, внутрішнього потягу, тобто, коли займатиметься "сродною працею". "Світ подібний до театру, – писав український філософ. – І щоб грати в театрі з успіхом і похвалою, беруть ролі за здібностями".

Бувши справжнім символом народного філософа, педагога-просвітителя своєї доби – Старої України, Григорій Сковорода вважав, що кожен має право на освіту, тобто наука не має соціальних меж: "Знання не повинно обмежуватись лише одними жерцями науки, а повинно охоплювати весь народ, увійти в народ".

І насамкінець хочу навести відповідь українського Сократа деяким нашим сучасникам, так званим "російськомовним" українцям:

"Русь не руська (тобто Україна не українська) бачиться мені диковинкою, подібно до того, коли б народилася людина з риб'ячим хвостом або з собачою головою... Всяк мусить пізнати свій народ і в народі себе. Чи ти русь?... Будь ним. Чи ти лях? Ляхом будь. Чи ти німець? Німечествуй. Француз? Французой. Татарин? Татарствуй. Все добре на своєму місці і в своєму образі. І все красно, що чисто, природно, що не є підробкою, не перемішано з чужим по роду"...

Вивчаймо Сковороду, вчимося у Сковороди!

Шановні колеги! Сьогоднішня сквородинівська конференція, організована Інститутом філології, історичним та філософським факультетами нашого університету та кафедрою україністики

Варшавського університету є міжнародною за статусом, оскільки серед її учасників є вчені із Польщі, Чехії, Грузії. На конференцію делегували своїх доповідачів 15 університетів, Інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАН України та Київський військовий лицей ім. Івана Богуна. Серед 90 учасників: філософи, історики, літературознавці, перекладачі, мовознавці, фольклористи.

Бажаю всім учасникам конференції "сродної праці".

Г. Ф. Семенюк, д-р філол. наук, проф.